Reformatorische Opvoeding

Blad van het Instituut voor Reformatorisch Onderwijs (IRO)
nr. 3 - 9 mei 2026

VAN JEZUS TOT CALVIJN

Calvijn stelt dat er een valse eenheid is die vervloekt is in de zin dat het van God afscheidt. Daarom moet een klein getal hier zich vanaf scheiden, van de wereld, de vrede met de wereld verbrekende, om zo weer tot God terug te keren in plaats van voor altijd van God gescheiden te zijn. (Verkl. Handelingen 14:4)

De geroepenen zijn niet alleen geroepen om te onderwijzen, maar ook om te strijden. Hij wijst op Jeremia 1:19 wat geldt voor alle godsprofeten en dienstknechten : zij zullen tegen u strijden, maar u niet overmogen. Als ze weggejaagd zijn en moeten vluchten, dan laat het zien dat het niet zomaar om één gevecht gaat, maar een aanhoudende strijd. Daarom spreekt Calvijn ook van een krijgslof.

Bij Calvijn gaat het niet zomaar om geloof, maar om het kennen van God. (Verkl. Handelingen 13:47) Het gaat erom uit de onwetendheid te ontwaken. Dat is als een opname.

De vromen moeten er aan gewend raken dat de goddelozen allereerst door veel schijn-overwinningen gaan. Het bevestigt de goddelozen in hun hoogmoed en betweterigheid, en dat is een grote beproeving voor de vromen. Toch zullen de rollen worden omgedraaid, stelt het Handkommentar op de eerste psalm. Uiteindelijk zullen de goddelozen er niet mee wegkomen. Zij raken verblind en afgezonderd door de schijn-overwinningen. Zo zijn ze niet meer alert. Uiteindelijk moeten ze dan de prijs betalen. Loon naar werken.

Als de gedeformeerden zo overmatig de nadruk leggen op het niet verdienen, dan geven ze daarmee ook de goddelozen vrijspel, en zijn juist zij een beeld van de schijn-overwinning van het vlees. Op aarde zie je overal bedrijven om je heen die hun kost verdienen. Dat is een beeld van hoe het in de hemel is. Het is hard werk. Het wordt je niet zomaar in de schoot geworpen. Dit gaat niet door de mens zelf, maar door toetsing en afstemming, want de mens kan vanuit zichzelf niets doen.

Baethgen stelt in het Handkommentar, wat nog aan Tekst en Uitleg vooraf ging, dat de goddelozen plannen smeden om de vromen te vernietigen, maar dat degene die vrij is van de gemeenschap met de goddelozen toegang heeft tot het huis van Jahweh. (Verkl. Psalm 5) De vrome moet het ochtendoffer hiervoor naar behoren uitoefenen en geen gemeenschap hebben met de zonde. Ook Jeremia klaagde over de wegen van de goddelozen, maar Jeremia wist ook de ware weg, en was hiertoe afgezonderd. Baethgen stelt dan dat de goddelozen door hun eigen goddeloosheid zullen omkomen. (Verkl. Psalm 7)

We moeten hierbij opmerken dat er teveel lofprijzers zijn die zelf niet veranderen. Dan is lofprijs slechts een projectie, en gehaat door God. God kan de lofprijs van de mens niet uitstaan. De mens moet zelf veranderen. Dat zien we door het hele Oude Testament heen, en ook in de nieuwe bijbel.

De lofprijs van de mens is zichzelf tot strop geworden, en is in principe goddeloosheid, want de mens wil niet vol zijn van God om naar God's beeld te veranderen. De mens moet zich juist vernederen en tot Pniël gaan. Wat is er gebeurt met de klaagzangen en boetepsalmen ? Baethgen wijst erop dat de Psalmen een wisseling laten zien tussen de sombere klaagpsalmen en de triomfpsalmen. (Verkl. Psalm 9) Baethgen wees erop dat Ewald de triomfpsalm die Psalm 9 is bestempelde als zijnde de verwoesting van Ninevé.

In zijn verklaring van Psalm 10 stelt Baethgen dat de goddelozen gelukkig zijn in hun zonde, dat ze zich verheugen in hun hebzucht, maar dat ze hierdoor verstrikt raken.

De verschrikkelijke afgoderij dat een mens voor andere mensen het offer moest zijn komt uit oudere, bloederige religies, cultussen. Je kunt het alleen zwaar symbolisch gebruiken maar dan moet het toch terugwijzen op principes. De zwaar-gereformeerde vaderen voelden dit aan, en streden ertegen. Er waren geen gemakkelijke Jezussen meer. Je kon het niet zomaar meer uit de ijskast halen. Men was zwaar dronken in de Jezus-verafgoding. 'Raak mij niet aan,' zei W. Hage. 'Blijf er vanaf,' sprak Kersten, maar het volk werd brooddronken in de Jezus-leugen. Ook Calvijn streed ertegen, en besprak de grenzen en de palen. 'Tot hier en niet verder.' In de Exodus moest men strijden om het beloofde land in te nemen. Moest men de zonde afleggen en offers brengen, en niets achterhouden. Dat hief Jezus niet op. Jezus vervulde het. Men moest als Jezus zijn en niet alles op een persoon projecteren. Jezus moest alleen de diepte er van in laten zien, en het corrigeren, in de juiste richting leiden. Jezus was een onderwijzer. Hij wees op de gnosis die werd achtergehouden, op de sleutel der kennis. Ook Calvijn wijst erop dat men alleen tot God kan komen door God te leren kennen, niet zomaar door geloof of menselijke overleveringen en tradities, niet door uiterlijke vormen. Men is aan de haal gegaan met een sier-Jezus, en Calvijn noemt het fabels. Ze zijn paal en perk te buiten gegaan hiermee. Calvijn vecht tegen de brooddronkenschap van het volk. Het is iets heel hardnekkigs. Er zijn geen eenvoudige oplossingen.

Deze ziekte zit diep in het volk. Daarom moet verdere reformatie komen. Daarom moet verder onderwijs komen. Calvijn stelde in zijn verklaring van Handelingen 13 dat de mens in ledige schaduwen was blijven hangen. We kunnen stellen dat ze niets op diepte schatten, en daarom overschatten ze zichzelf en onderschatten de vijand.

Jezus wees op het belang van de afstemming en de aflegging, op het stervensprincipe. Dat was de diepte van de geboden. Dat was ook waar het woord Jezus in de oude talen voor stond. Het gaat niet om de geboden op zich, maar om het onderwijs over de geboden. De diepte ervan. Men komt niet op een directe wijze tot de geboden, maar door de omweg die Jezus toonde. Eerst zou het zaad moeten sterven, opdat er afstemming zou zijn. Zij die in het vlees willen blijven leven kunnen zich niet afstemmen. Zij worden door andere krachten geleid. Dat zijn de krachten van de dood. Maar het zaad dat sterft is om leven te geven. Calvijn voegt daar aan toe door te wijzen op Psalm 90:3 : 'Gij doet de mens wederkeren tot verbrijzeling.' (Verkl. Handelingen 13:36-39)

Voor Calvijn is Jezus een voorbeeld en een herinneraar, maar geenszins voor de mens om letterlijk na te volgen, maar als leidingsprincipe. Zij die Jezus letterlijk navolgen zijn gevallen voor de vormen, stelt Calvijn. Zij hebben niks begrepen van het inwendige, maar zijn verstrikt geraakt in het uitwendige.

Calvijn noemt het pad voorzichtigheid en omzichtigheid. (Verkl. Handelingen 13:27) Dat is het pad van Paulus, die gebonden was in het heilige geestelijke, en daardoor werd voortgedreven. Allereerst had hij daartoe zijn Damascus ervaring gehad, van de vreze des Heeren. Eerst wordt de vrome geconfronteerd met de diepte van de zondeval, wat ook een leugenval was. Daarom moet de vrome zowel voorzichtig als omzichtig zijn, want er is geen makkelijk en voorspelbaar pad door het mijnenveld vol vijanden. Ook moet de vrome schijnbewegingen maken. De vrome kan niet rechtstreeks zomaar op het doel afgaan, want dan wordt hij opgeblazen. De vrome moet strategie leren gebruiken. Dat is wat het pad van Paulus is. Hiertoe heeft de vrome een doorn in het vlees, anders zou de vrome van het pad afdwalen.

Jezus moest juist door het terugbrengen van het heilige geestelijke een einde maken aan de voorwerpelijkheid, om de vromen in te leiden tot de onderwerpelijkheid. Maar de lauwen van Laodicea namen daar aanstoot aan en maakten Jezus tot een voorwerp wat ze naar eigen goeddunken en willekeur konden gebruiken.

Calvijn wijst erop dat Jezus bovenal een dienaar der besnijdenis was. (Verklaring 13:23)

Calvijn stelde dat het volk dwaas was met buitensporige begeerte door een koning te willen, macht en aanzien, maar dat God het ten goede keerde, door vanuit Juda het geestelijke koningschap op te richten. We kunnen stellen dat dit een beeld was van de overwinning over het vlees, geen aardse status. (Verkl. 13:21) Calvijn wijst op de woorden van Jesaja dat het volk is als het zand van de zee in menigte, maar dat er maar een klein deel zal overblijven.

Als de nadruk teveel wordt gelegd bij de genade ten koste van de verantwoordelijkheid van de mens, dan is dat iets van het vlees. Dat is telkens de spanning bij Calvijn. Soms gaat hij de grenzen over, en dan herstelt hij zichzelf weer. Calvijn liet zien dat Kanaan van zijn inwoners werd ontbloot, en dat vreemdelingen het bewonen zouden. Dat is de springader en wortel van de hemel waar Paulus de mens naar terugroept. (Verkl. 13:17) Calvijn benadrukt dat Paulus hen niet wilde wegleiden van de geboden. Het één sluit het ander niet uit.

Calvijn laat zien dat niet allen die uit het vlees van Abraham zijn geboren geestelijk zaad zijn, maar alleen degenen die groeien in de vreze des Heeren.

In zijn verklaring van Handelingen 13:3 laat Calvijn zien dat vasten tot gebed leidt, en dat vasten een hulpmiddel is bij het gebed. Calvijn laat zien dat de roeping van Paulus de sleutel is waardoor het koninkrijk van God ontsloten werd. Vandaar dat het belangrijk is het pad van Paulus te bespreken.

Calvijn wijst erop dat we de wereld moeten verachten, anders behoren wij niet tot het overblijfsel. (Verkl. 13:1)

Oorlog in Nunspeet

Tante Beijerd woonde aan de Nijverheidsweg in Nunspeet. Ze noemden haar altijd tante Beij. Dat vond ze zelf ook beter. Ze had daar een heleboel oude spulletjes. Die bewaarde ze. Hij liep langs haar huis op weg naar het veluwemeer. Bij het veluwemeer waren er allemaal voorhangsels waar je doorheen moest. Er waren daar controle posten. Mensen werden ook gefouilleerd. Hier moest je je spullen achterlaten. Het was oorlog.

Hij liep zo langzaam mogelijk. Hij had niet veel energie om te spreken. Zijn ogen waren ook niet al te best. Als iemand hem groette wist hij nooit wie het was, en of het wel voor hem bestemd was. Hij zei dan maar niets.

Langs het voorhangsel ging hij. Hij was de hele tijd aan het staren naar het voorhangsel. ‘Mooi hè,’ zei een vrouw. ‘Ja,’ zei hij zachtjes. Er waren allerlei mooie patronen op het voorhangsel waar hij naar keek.

Zijn oom uit Kennemerland was overleden. Daar dacht hij ook over. Hij had net een kaart gepost. Een tijdje terug was oom Kalas overleden. Hij was uitvinder. Kalas was zowel de voornaam als de achternaam van de oom.

‘Kom je om ons uit te buiten ?’ vroeg een man.

‘Ik zou niet weten hoe ik dat moet doen,’ zei hij.

Uiteindelijk mocht hij er wel langs, maar hij moest zijn spullen achterlaten. Die gingen in een kluis. Ze wilden geen risico nemen. Het was immers oorlog.

Op blote voeten liep hij naar het veluwemeer. Het zand was brandend.

Hij dacht na over tante Beij en over de Nijverheidsweg. Daar had een juffrouw van hem vroeger ook gewoond. Hij vond het mooie huizen. Maar nu was het oorlog.

Aan het veluwemeer deden ze allerlei spelletjes.
Hij dacht na over dat aan de kassa in de winkel een man zat wiens stem leek op een zanger uit de tachtiger jaren. De man was in gesprek met een gehandicapte jongen. Die zijn altijd zo vrolijk, zelfs in oorlogstijd. Hij werd er warm van binnen van, ook al was het oorlog.

Afrikanen waren Nunspeet binnengevallen.
Ze waren het zat om arm te zijn.
En daarom plunderden ze.

Bij het voorhangsel van het veluwemeer moest iedereen zijn spullen inleveren.
Die spullen gingen naar Afrika.
Hij wist niet of hij er goed of slecht aan had gedaan.
Hij had zelfs geen schoenen meer, maar hij had in ieder geval doorgang tot het veluwemeer.

Hij dacht na over een heleboel dingen.
Vooral over Afrika.
Was dit goed of slecht ?
Hij was altijd al bezig geweest met Afrika, en had altijd zuinig geleefd.
Maar ja, hij woonde niet in Nunspeet.

Zijn familie had een schoenenbedrijf.
De Afrikanen hadden ook dat in beslag genomen.
Hij vond altijd dat Nunspeters op schoenen leken.
Hij liep naar het water, en voelde dat de wind hem optilde.
Was dit echt ?
Daar ging hij.
Hij dacht na over zijn studie theologie.
Misschien kwam het hem tegemoet ?
Hij zweefde zo over het veluwemeer.

Maar het was helemaal niet een meer.
Het was een zee.
De Afrikanen hadden de polders weggehaald.
Ze noemden het nu de stille zuidzee.

Hij dacht aan zijn oma die altijd zuinig en minimalistisch had geleefd, net als hij.
Dat deed ze voor de armen, net als hij.
Misschien zweefde hij daarom ?
Hij zag eilanden in de stille zuidzee.
Hij wilde er wonen, maar iets hield hem tegen.
Zijn liefde voor Nunspeet.
Zijn liefde voor de Afrikanen.
Hij zag zijn kans schoon.
Nunspeet was een droom.